

JÄMSTÄLLDHETS
MYNDIGHETEN

SAMTAL PÅGÅR:

OM HEDERSRELATERAT
VÅLD OCH FÖRTRYCK

INLEDNING

UNGAS RÖSTER VÄGDE TUNGT PÅ EXPERTMÖTE OM HEDERSVÅLD

Under två dagar i november 2018 samlade Jämställdhetsmyndigheten ett 50-tal internationella och nationella aktörer för kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte om våldsförebyggande metoder för arbete med pojkar och unga män i en hederskontext. Yrkesverksamma från hela Sverige kom till ett kallt och soligt Göteborg tillsammans med långväga gäster från England, Jordanien, Libanon, Norge och Tyskland.

I regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som inbegriper hedersrelaterat våld och förtryck, beskrivs hur hedersnormer bland annat bygger på en stark oskuldsnorm. En familjs anseende blir också beroende av kvinnliga familjemedlemmars beteende och eventuell ryktesspridning kring detta. Begränsningar i klädsel, umgänge och rörelsefrihet kan komma att avgöra val av utbildning, jobb och äktenskap. Att bryta mot hedersnormerna kan leda till övergrepp, tvång och våld. 2014 bedömdes det i en statlig utredning att 100 000 killar och tjejer under 25 år lever under hedersförtryck i Sverige.

Kartläggningar som genomförts under det senaste året tyder på att problematiken ökat och att ännu fler personer är drabbade.

Flickor och kvinnors utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige har uppmärksammats allt mer de senaste 20 åren. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck har längre drivits på av det civila samhället, dels genom att öka medvetenheten kring frågan generellt, dels genom stöd till utsatta samt metodutveckling. Flera myndigheter har också haft uppdrag på området. Framför allt har Länsstyrelsen Östergötland sedan 2005 haft olika nationella regeringsuppdrag för att

motverka hedersrelaterat våld och förtryck, förhindra att unga blir gifta mot sin vilja och motverka könsstymning.

Insatserna har främst varit reaktiva och i mindre omfattning varit inriktade på förebyggande arbete. Pojkar och unga män kan både vara förövare och offer. Pojkar och unga män kan hota eller utöva våld för att kontrollera sina systrar eller andra kvinnliga släktingar i sin omgivning. Det sker inte sällan på grund av att de tvingas eller pressas att göra detta av andra inom familjen. Föreställningar om heder internaliseras från ung ålder och skapar maskulinitetsnormer att förhålla sig till med stark anknytning till familjens och omgivningens förväntningar. De pojkar och unga män som

själva bryter mot normerna kan straffas för detta.

Fokus på förebyggande arbete

2018 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att sammanställa, sprida och utveckla effektiva arbetsmetoder för våldsförebyggande arbete med unga män och pojkar i hederskontext. Det internationella expertmötet var ett led i detta metodutvecklingsarbete. Jämställdhetsmyndigheten genomförde inför expertmötet en nationell enkätundersökning ställd till ett 70-tal svenska aktörer. Myndigheten anordnade också flera dialogmöten och erfarenhetsutbyten med ett 50-tal svenska och nordiska aktörer.

Ett flertal svarande beskrev då behov av riktade insatser och åtgärder kopplade till att arbeta med målgruppen pojkar och unga män i en hederskontext.

Jämställdhetsmyndigheten noterade också att det fanns behov av kunskap och metoder vad gäller implementeringsprocesser av våldspreventiva metoder, målgruppsanpassning och lokalt förankrat arbete. Enkätsvaren låg till grund för vilka nationella aktörer som blev inbjudna till expertmötet. Den internationella konferensen om män och jämställdhet, ICMEO 2018, som Jämställdhetsmyndigheten anordnade i samverkan med Regeringskansliet ledde till kontakt med ett flertal av de internationella aktörerna.

Expertmötets program med seminarier och efterföljande workshops i form av dialogkaféer ägde rum i syfte att stimulera samtal och erfarenhetsutbyten mellan såväl föreläsare som deltagare. Mötets första dag följdes av ett öppet

arrangemang på kulturhuset Blå Stället i Angered. Det bjöds på musik, poesi och motiverande tal från internationella och nationella aktörer.

Underlag från utvärderingen av expertmötet visade på positiv respons från deltagarna. Särskilt lyftes blandningen av aktörer från olika sektorer, vilket ledde till inspirerande samtal. Myndigheten fick också positiva reaktioner på unga mäns närvaro och deltagande under mötet i egenskap av experter, vilket var vårt sätt att lyfta röster som annars sällan får utrymme att höras.

Aktörer som deltog under Jämställdhetsmyndighetens internationella expertmöte har bidragit med kunskap till vårt fortsatta arbete, baserat på sina erfarenheter av att arbeta med unga män och pojkar i en hederskontext. Vi hoppas att detta magasin även ska inspirera dig som läsare till fortsatt utveckling inom det våldspreventiva området.

FAKTA/ Nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Strategin inbegriper arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck samt mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Den innehåller åtgärder som stärker skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor, insatser mot våld i samkönade relationer samt åtgärder som motarbetar destruktiv maskulinitet och hederstänkande. Strategin sätter också fokus på mäns delaktighet och ansvar för att stoppa våldet.

Läs mer på <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/11/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor/>

FAKTA/Jämställdhetsmyndighetens uppdrag inom hedersrelaterat våld och förtryck

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att sammanställa, sprida och utveckla effektiva arbetsmetoder för våldsförebyggande arbete med unga män och pojkar i hederskontext. Myndigheten ska också sprida och utveckla metoder i universellt våldsförebyggande arbete med barn och unga, inklusive metoder för att förebygga våld i ungas nära partnerrelationer.

Läs mer på <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=18530>

Jämställdhetsmyndigheten har även i uppdrag att identifiera effektiva arbetsätt och metoder för attitydförändringar och informationsspridning gällande könsstympling av flickor och kvinnor. Uppdragen utgår från regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Läs mer på <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2018/07/uppdrag-angaende-effektiva-arbetsatt-och-metoder-for-informations-spridning-gallande-konsstympling-av-flickor-och-kvinnor/>

Detta magasin är en dokumentation av Jämställdhetsmyndighetens internationella expertmöte om hedersrelaterat våld och förtryck. Syftet med magasinet är att inspirera dig som är verksam inom fältet och sprida internationella erfarenheter i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Innehållet speglar inte nödvändigtvis Jämställdhetsmyndighetens uppfattningar, metoder och uppdrag.

Redaktörer: Josefine Jacobsson och Arbresha Rexhepi
Fotograf: Jöran Fagerlund
Formgivning: Hellbjörn Schedwin
Reportrar: Josefine Jacobsson och Charlie Olofsson
Tryckeri: Exakta

INNEHÅLL

SIDA 8

Ola Florin från Jämställdhetsenheten på Regeringskansliet talade om regeringens tioåriga nationella strategi mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, med fokus på det breda våldspreventiva perspektivet i strategin.

SIDA 12

Matilda Eriksson från Länsstyrelsen Östergötland berättade om Länsstyrelsens samordningsuppdrag för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck, som inkluderar stödtelefonen för yrkesverksamma samt kompetensteamets uppdrag kring utbildning och kunskapsspridning.

SIDA 14

Norska kompetensteamet mot tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning och negativ social kontroll gav en inblick i norska myndigheters arbete. Särskilt lyftes behovet av att se pojkars utsatthet och lärande exempel från verksamheten.

Omar Drammeh kom från Direktoratet för integration och mångfald i Norge. Drammeh och hans kollegor jobbar med dialog som verktyg för förändring och fokuserar på pojkar som aktörer i positiva förändringsprocesser i sina familjer och omgivningar. Vidare beskrevs norska handlingsplanen för att bekämpa tvångsäktenskap och negativ social kontroll, vilket lett till satsningar med minoritetsrådgivare på skolor runt om i Norge.

SIDA 18

Under titeln ”Unga män som förändringsagenter” intog sex unga män scenen. De representerade tre olika verksamheter med liknande metodik. Sharafs hjältar och Shanazi hjältar är båda svenska organisationer, medan organisationen Heroes är baserad i Tyskland. Gruppen samtalande om utmaningar och möjligheter med att vara ung man engagerad i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Frågeställningar kring förväntningar, fördomar och motståndsstrategier diskuterades ur olika perspektiv.

SIDA 22

Bakom seminariet ”Att arbeta med community-based arbete och okonventionella metoder för att sprida information med syfte att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck” stod organisationen Integrate UK baserad i England. De unga medlemmarna visade på några av de utmaningar de brottas med i arbetet mot att bekämpa patriarkala tolkningar av religion och kultur. Organisationens filmer och informationskampanjer, med tydlig förankring hos målgrupperna, har fått stor spridning.

SIDA 24

SIDA 34

I ett samarbete med kulturhuset Blå Stället i Angered anordnades en samling mot hedersrelaterat våld och förtryck i samband med expertmötet. Lokala aktörer hade bjudits in med syfte att informera om sina verksamheter och hur de jobbar med lokalt förankrat förändringsarbete. Poeterna Negar Hassanzadeh, Sara Garib och Yasmin Omar från den nationella poesitävlingen ”Ortens bästa poet” underhöll publiken och internationella och nationella aktörer bjöd på motiverande tal om deras perspektiv på arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Utrikesdepartementet höll ett seminarium med representanter från den nystartade enheten inom avdelningen för konsulära affärer. De beskrev en ökning i antal unga, med fokus på pojkar och unga män, som förs utomlands mot sin vilja och placeras i institutionsliknande miljöer. Detta är ärenden med stor komplexitet, som kräver gemensamma preventiva insatser.

SIDA 40

Suhail Abualsameed arbetar som fristående konsult och representerade organisationen Orange Habitat, baserad i Jordanien. Hans seminarium fokuserade på migrationens betydelse och konsekvenser i implementeringen av våldspreventiva metoder. Stereotyper om maskulinitetsnormer problematiserade utifrån frågeställningen; när metoder förväntade målgrupper?

SIDA 42

Anthony Keedi kommer från organisationen ABAAD i Libanon. Titeln på hans seminarium var ”Att arbeta med maskuliniteter för prevention av könsdiskriminering och våld” och berörde hur patriarkala strukturer och uppfattningar kring genus skapar trånga föreställningar om vad som förväntas av pojkar redan från ung ålder. Keedi talade om metoder för att nå barn för att bryta den socialiseringsprocess han menar skapar en normalisering av våld för främst pojkar.

SIDA 46

”VI BEHÖVER SKAPA FORUM FÖR KUNSKAPS-UTBYTE”

Sverige behöver utveckla det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld. Det behövs bättre samordning, uppföljning och satsningar på lärande mellan kommuner, menar Ola Florin, som arbetar med frågor om mäns våld mot kvinnor vid Jämställdhetsenheten på Regeringskansliet.

Vad behöver göras för att förbättra det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck?

– Eftersom civilsamhällesorganisationer spelar en avgörande roll är det angeläget att stödja och lära av dem, till exempel i arbetet med unga män och pojkar i hederskontext. Föräldrar som lever med hedersnormer är en annan viktig målgrupp. Samtidigt kan inte civilsamhället ensamt driva detta arbete. Från ett nationellt perspektiv behöver vi ta reda på vilka metoder och arbetssätt som faktiskt leder till minskat våld och se till att berörda aktörer, inte minst kommuner och regioner, tillämpar verkningsfulla metoder och arbetssätt i sina verksamheter. Jag tror att vi behöver skapa forum för utbyte mellan kommuner och andra verksamheter.

Vi får heller inte glömma att merparten av våldet aldrig kommer till det offentliga kännedom. Samhället måste aktivt och systematiskt förbättra upptäckten och här

verkar skolan och elevhälsan ha stor potential. De nya kartläggningar som har gjorts i Stockholm, Göteborg och Malmö tyder på det. Utsatta ungdomar säger att om de skulle vända sig till någon vuxen skulle de i första hand göra det i skolan.

Vad behöver mer göras åt problemet på nationell nivå?

– Hedersrelaterat våld och förtryck har ofta en transnationell dimension. Om en ung människa har förts ut ur landet för att till exempel giftas bort mot sin vilja har svenska myndigheter begränsade möjligheter att agera. Regeringen tog nyligen emot betänkandet ”Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet” med förslag till skarpare åtgärder för att förhindra sådana situationer, bland annat genom utreseförbud och indragning och spärrning av pass. Det är uppenbart att berörda yrkesgrupper behöver bättre grundkunskap och att

Ola Florin,
Jämställdhetsenheten,
Regeringskansliet

”Föräldrar som lever med hedersnormer är en viktig målgrupp”

Ola Florin

samordningen kan förbättras mellan myndigheter. Idag är det svårt att göra tillförlitliga bedömningar av problemets omfattning över tid. Därför är det önskvärt att hedersrelaterat våld och förtryck blir föremål för återkommande nationella undersökningar och att statistiken utvecklas när det gäller brottsofferstöd.

Det förs en diskussion kring hur man ska hantera hedersrelaterat våld i relation till mäns våld mot kvinnor. Hur ser du på den diskussionen?

– Man kan tänka olika men fortfarande lyssna på varandra och komma vidare. Är hedersrelaterat våld en egen företeelse eller en form av mäns våld mot kvinnor som inte behöver urskiljas? Det är en fråga som har diskuterats mycket och det vore olyckligt om vi fastnar i ett semantiskt slagfält som försvårar utvecklingen av förebyggande arbete och stödinsatser för människor som kan vara extremt utsatta. Hedersrelaterat våld och

förtryck har vissa särdrag som vi behöver förstå för att kunna utveckla arbetet mot den här typen av våld.

Varför är det viktigt att förstå särdragen i hedersrelaterat våld?

– För att det bland annat påverkar arbetet inom polisen, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Att förstå särdragen är avgörande för att kunna bedöma hot, risken för upprepat våld och vilka stödinsatser som är lämpliga. Om någon till exempel måste bryta med hela sin närstående krets, då kan den personen behöva omfattande stöd under lång tid för att kunna bygga upp ett nytt liv ●

LÄS MER:

Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet

Den statliga utredningen från 2018 undersöker behovet av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv.

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/08/sou-201869/>

Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar

Kartläggningen från 2018 undersöker det hedersrelaterade våldets karaktär och omfattning i Sveriges tre största städer. Den har genomförts av forskare vid Örebro universitet och är resultatet av ett samarbete mellan Stockholm stad, Göteborg stad och Malmö stad.

<https://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/fulltext/1755>

UNG 018

TRIS – tjejers rätt i samhället – fick i uppdrag från Socialförvaltningen i Uppsala kommun och Länsstyrelsen i Uppsala län att kartlägga förekomsten av våldsutsatthet med särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer bland unga i Uppsala.

<https://www.tris.se/publikationer/lista/ung018>

Ett liv utan våld och förtryck

Slutredovisning av Socialstyrelsens uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck.

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer/2019/2019-3-17>

Fredrik Olausson, Kriminalvården, Ola Florin, Regeringskansliet och Arbresha Rexhepi, Jämställdhetsmyndigheten.

FAKTA/Satsning mot hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen har beslutat att genomföra en flerårig satsning för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen omfattade åtgärder för 100 miljoner kronor år 2018 och 57 miljoner kronor årligen 2019-2020. Satsningen innefattar uppdrag till länsstyrelser och andra myndigheter, stöd till lokalt arbete samt till förebyggande verksamhet. Åtgärderna sker inom ramen för regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Läs mer på [regeringen.se/artiklar/2017/02/regeringens-arbete-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/](https://www.regeringen.se/artiklar/2017/02/regeringens-arbete-mot-hedersrelaterat-vald-och-fortryck/)

RÖSTER FRÅN DELTAGARNA

Fredrik Olausson, Kriminalvården

På vilket sätt jobbar du med frågor kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck?

– Jag arbetar som expert på kriminalvårdens huvudkontor i Norrköping med vidareutveckling av våra återfallsförebyggande insatser till heders- och relationsvåldsdömda.

Vad tar du med dig från expertmötet?

– Det har varit väldigt intressant att ta del av kunskap och knyta kontakt med andra människor som jobbar med att stoppa och förebygga hedersvåld.

Vilka utmaningar ser du att vi i Sverige, utifrån ditt perspektiv, måste bli bättre på att bemöta för att förebygga våld i en hederskontext?

– Det behövs mer forskning om personer dömda för hedersvåld för att vid behov anpassa våra behandlingsprogram mot våld och relationsvåld så att effekten av behandlingen säkerställs även mot hedersvåld. Kriminalvården planerar 2019 att bygga på den tidigare forskningsstudie som vi genomfört med en intervjustudie och i liten skala testa relationsvåldsprogram på hedersvåldsdömda. Överlag tror jag på mer samarbete mellan olika aktörer i syfte att stoppa och förebygga hedersvåld.

”Det behövs mer forskning om hedersvåld för effektivare behandlingsprogram”

Fredrik Olausson

Läs mer på [kriminalvarden.se](https://www.kriminalvarden.se)

STÖDER DEM SOM GER STÖD

Länsstyrelsen Östergötland har sedan 2005 haft uppdrag från regeringen att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. Matilda Eriksson, sakkunnig utredare i det Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck, berättar om hur de arbetar för att nå ut brett och nå långsiktig förändring.

Matilda Eriksson,
Nationella kompetensteamet

– Våra deluppdrag har sett lite olika ut genom åren, men huvuduppdraget är att samla och sprida kunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck, och ge stöd till och samverka med myndigheter, länsstyrelser och civilsamhällesorganisationer. Vi jobbar ju inte direkt mot den primära målgruppen, det vill säga utsatta för hedersvåld och förtryck, utan mot dem som ger stöd till utsatta. Sedan 2014 har vi också en stödtelefon för yrkesverksamma. Antalet samtal har ökat hela tiden sedan starten, vilket kan bero både på att stödtelefonen har blivit mera känd och på att hedersrelaterat våld och förtryck har kommit högre upp på dagordningen.

Vad ser du för utmaningar i det förebyggande arbetet?

– Jag tänker att det är att nå målgrupperna, det vill säga pojkar, unga män, föräldrar, liksom andra vuxna i dessa kontexter. Hur engagerar man dem att diskutera djupgående attitydfrågor för att möjliggöra långsiktig förändring? Och hur utvärderar man och följer upp förändringar och effekter på lång sikt? Det gäller ju att jobba på flera plan samtidigt, både på individplan och på ett strukturellt plan. Vi som arbetar med de här frågorna måste komma in i flera olika sammanhang där föräldrar finns. Vi måste också vara obekväma och våga ta upp frågor kring ungas rätt till sin egen kropp, och att barns rättigheter och föräldrars vilja kan krocka.

”Det gäller att jobba både individuellt och strukturellt”

Matilda Eriksson

Finns det något framgångsrecept?

– Samverkan är jätteviktigt. Man måste både ha koll på sitt eget ansvar och andras roller och hur de förhåller sig till varandra. Vi behöver också jobba mer på att förankra frågorna på chefs-, politiker- och kommunnivå, för det blir extremt tungt för enskilda medarbetare att dra hela lasset själva. Det måste också frigöras resurser för att de ansvariga ska kunna göra ett bra arbete.

Vilka nyckelaktörer behövs för att nå pojkar och unga män i en hederskontext?

– Skolan och fritidsgårdar självklart, men även till exempel idrottsföreningar. Jag tror att vi måste försöka nå föräldrar och unga där de redan finns, istället för att försöka locka dem till nya arenor.

Saknas vissa plattformar och vissa aktörer för att nå dessa grupper idag?

– Idrottsföreningar är en intressant arena som vi behöver samarbeta mer med än vad vi gör idag. Idrottsrörelsen inkluderar både barn, unga och äldre och når ut till olika grupper i samhället.

Vad ser ni för utvecklingsområden inom er verksamhet när det kommer till våldsförebyggande arbete?

– För oss är stödtelefonen och att vara ute på fältet bra underlag till vad som behöver utvecklas. Det vi ser är att psykiskt våld och påtryckningar inte

uppmärksammas på samma sätt som fysiskt våld. Det är viktigt att sätta in i sitt sammanhang. Hur påverkar kontrollen och begränsningarna de unga? När det gäller det förebyggande arbetet och att fånga upp utsatthet i ett tidigare skede är förutom skola och socialtjänst även exempelvis vårdinstanser extremt viktiga, och vi på kompetensteamet behöver därför uppmärksamma alla, från BUP till lokala vårdcentraler, om att vi finns och att de kan kontakta oss om de behöver stöd i sitt arbete. Kriminalvården har tittat på dömda för hedersvåld, och många av dessa har haft kontakter inom vården innan brotten inträffade. Kan vi bli bättre på att fånga upp både förövare och dem som riskerar att utsättas för våld innan det händer något akut är mycket vunnet.

Har ni en internationell utblick för att inhämta kunskap om våldsförebyggande arbete?

– Det är intressant att kolla på liknande aktörer i Danmark, England och Norge och skapa erfarenhetsutbyten. När det gäller föräldrastöd som vi har ett uppdrag kring 2018 har vi bl.a. tittat på en verksamhet i Turkiet, främst riktat mot mammor, med ett långsiktigt tänk som är spännande.

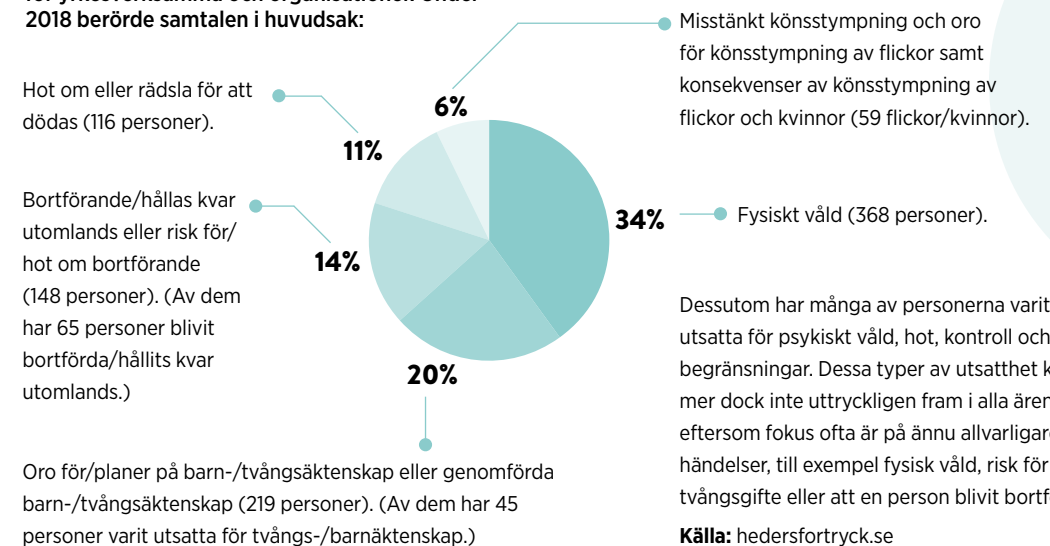
Vad är nästa steg i Länsstyrelsen Östergötlands arbete med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck?

– Länsstyrelsen Östergötland har ett fortsatt uppdrag att bidra till att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnnäktenskap, tvångsäktenskap samt könsstympning av kvinnor och flickor. Av överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna framgår att de föreslår ett permanentande av vår verksamhet, vilket så klart skulle förbättra möjligheterna att agera än mer långsiktigt och strategiskt ●

Nationella stödtelefonen

Det Nationella kompetensteamet vid Länsstyrelsen Östergötland driver en nationell stödtelefon för yrkesverksamma och organisationer. Under 2018 berörde samtalen i huvudsak:

Dessutom har många av personerna varit utsatta för psykiskt våld, hot, kontroll och begränsningar. Dessa typer av utsatthet kommer dock inte uttryckligen fram i alla ärenden eftersom fokus ofta är på ännu allvarligare händelser, till exempel fysisk våld, risk för tvångsgifte eller att en person blivit bortförd.

Källa: hedersfortryck.se

**Stödtelefon:
010 – 223 57 60**

TYST OM MÄNS UTSATTHET FÖR TVÅNGSÄKTENSKAP

Inom hedersrelaterat våld ses män ofta som förövare, men det är inte bara flickor och kvinnor som utsätts för till exempel tvångsäktenskap. "Även pojkar och män pressas att gifta sig och många har svårt att be om hjälp", säger Cathrin Clark, expert vid det norska kompetensteamet mot tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning och negativ social kontroll.

Det norska kompetensteamet samordnar arbetet med hedersrelaterat våld och följer ärendena mellan olika myndigheter. Expertteamet tar också emot samtal direkt från utsatta och hjälper till att guida dem rätt. Cathrin Clark berättar om en man som nyligen hörde av sig till henne och behövde hjälp i en akut situation. Han var gift sedan tio år tillbaka och hade just berättat för sin fru att han ville skiljas eftersom äktenskapet inte hade varit frivilligt. När han kontaktade Cathrin Clark och kompetensteamet hade han blivit hotad av sin frus bröder som nu var på väg till Norge för att "lösa situationen".

– Jag pratade med honom på telefon och han visste inte vad han skulle göra. Det hade varit en lång process för honom att våga säga att han ville ut ur äktenskapet, säger Cathrin Clark.

När vi pratar om hedersrelaterat våld ses män oftast som förövare, men det är inte bara flickor och kvinnor som utsätts för till exempel tvångsäktenskap, konstaterar hon.

– Som man förväntas du bestämma över ditt liv, att erkänna att du har blivit

Cathrin Clark,
norska kompetensteamet

pressad eller tvingad är tabu. Det är svårt att be om hjälp och på det sättet visa svaghet som man. Många sliter också med att sätta ord på vad de har varit med om.

Norge – ett föregångsland?

I Sverige pekar vissa experter på Norge som ett föregångsland i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. De menar att samordningen fungerar bättre i Norge och att norska myndigheter har större möjligheter att agera, till exempel om ett barn är på väg att tas utomlands mot sin vilja.

Kompetensteamet inrättades år 2004 och arbetet stärktes år 2008, då Norge antog en nationell handlingsplan mot tvångsäktenskap. Som Cathrin Clark ser det är samordningen mellan olika myndigheter nyckeln i arbetet mot hedersrelaterat våld.

– De här ärendena finns aldrig bara hos en myndighet, utan flyttar mellan olika organisationer som till exempel socialtjänsten, Migrationsverket och polisen. Därför är samordningen viktig för att arbetet ska flyta på, säger hon.

”Många sliter med att sätta ord på vad de varit med om”

Cathrin Clark

Mannen som kontaktade kompetensteamet efter att ha blivit hotad av sin frus bröder fick snabbt hjälp att flytta till ett skyddat boende. Cathrin Clark beskriver hans berättelse som typisk.

– Det kan ta lång tid innan männen vi har kontakt med ens förstår att de har utsatts för tvångsäktenskap. Ibland är det först när vi börjar ställa våra frågor som de förstår att den pressen som de har känt från familjen är en form av tvång.

Hon berättar om ett annat exempel där en man kontaktade kompetensteamet eftersom han inte ville ha familjeåterförening med sin fru:

– När jag frågade om han hade tvingats att gifta sig sa han först nej, ingen kunde tvinga honom. Men när vi hade pratat ett tag visade det sig att han hade gift sig för sin mammas skull, det var hennes största önskan. När vi pratade om vad tvångsäktenskap är, insåg han

att det var just det han hade upplevt. Det var ett stort steg för honom att sätta ord på det. Han var 40 år och det var svårt för honom att erkänna att han hade låtit sig pressas, säger hon.

”HBT-personer behöver extra stöd”

Enligt Cathrin Clark är det inte helt ovanligt att tvångsäktenskap uppdagas just när frågan om familjeåterförening blir aktuell. Hon berättar att hon har haft kontakt med homosexuella män som har hamnat i en knepig sits på grund av att de har fru och barn i sina ursprungsländer.

– De vill hjälpa sina familjer att komma hit, men kan samtidigt inte leva i sina tvångsäktenskap. Jag tycker att vi måste sätta mer fokus på hbt-personer för det är en grupp som behöver extra stöd, säger hon.

Cathrin Clark berättar att en särskild utmaning i arbetet mot hedersrelaterat våld i Norge är att hjälpa barn som har förts till sina föräldrars ursprungsländer mot sin vilja.

– Flera av de här fallen uppdagas när barnen inte dyker upp igen i skolan efter sommarlovet. Vissa har skickats för att bo hos släktingar och lära känna sitt ursprung. Andra har skickats på koranskola eller till andra institutionsliknande miljöer.

Expertmötet gästades förutom Cathrin Clark av Kirsten Mostad Pedersen från det norska kompetensteamet.

”Vi ska inte jobba mot de här miljöerna utan med dem”

Cathrin Clark

Hon förklarar att norska myndigheter varken har resurser eller befogenhet att åka och hämta hem barnen. Det är ofta bara om ungdomarna själva tar kontakt med norska ambassaden i landet där de befinner sig som de kan få hjälp att komma hem, och även då kan det vara svårt. Ibland får barnen utreseförbud och ibland är det svårt att hjälpa på grund av säkerhetsskäl. Många länder ser ungdomarna som sina medborgare, trots att de är födda och uppvuxna i Norge. Det ställer till problem, särskilt för ungdomar som befinner sig i länder som bara erkänner ett medborgarskap och alltså inte tillskriver det norska medborgarskapet någon betydelse.

Trots svårigheterna har norska myndigheter vissa metoder för att hjälpa barnen tillbaka till Norge. Socialtjänsten kan till exempel dra in olika former av bidrag som familjen mottar. Det viktigaste är dock att försöka fånga upp barnen innan de skickas från Norge.

– Vi säger alltid till dem som jobbar med de här barnen och till de unga vi möter att om de misstänker att de kommer bli lämnade utomlands – res inte! Det är mycket lättare för oss att hjälpa dem om de är kvar i Norge, säger Cathrin Clark.

Bred samsyn i Norge

I Sverige har det varit mycket diskussion om hur hedersrelaterat våld och förtryck ska definieras i relation till mäns våld mot kvinnor. Vissa har påtalat behovet av att se det specifika i det hedersrelaterade våldet medan andra upplever själva särskiljandet av den typen av våld som ett uttryck för rasism. I Norge har den debatten inte varit lika framträdande, enligt Cathrin Clark. I stället, förklarar hon, finns en bred uppfattning om att hedersrelaterat våld sticker ut genom att det utövas i en kollektiv familjestruktur.

– Jag tror att vi måste våga prata om att det finns problem i vissa grupper. Vi måste kunna prata om det med öppenhet. Samtidigt får det inte bli ”vi och dem”. Vi ska inte jobba mot de här miljöerna utan med dem. Det är viktigt att hedersrelaterat våld och negativ social kontroll ses som ett samhällsproblem som rör hela Norge.

För att arbetet mot hedersrelaterat våld ska bli effektivt tror hon att det behövs ökad kompetens inom alla delar av samhället. När kunskapen brister finns till exempel risk att nyckelpersoner inom socialtjänsten inte ser barn som behöver hjälp, eller tvärt om – att man överreagerar och blåser upp det till något mer omfattande eller farligt än det är.

Cathrin Clark tror också att ungdomar behöver få hjälp att förstå sina egna rättigheter och att sätta gränser.

–Det behövs unga som sätter ord på det de ser i sin egen miljö ●

FAKTA/Kompetensteamet mot tvångsäktenskap, kvinnlig könsstympning och negativ social kontroll

Kompetensteamet är en nationell organisation som bistår myndigheter och enskilda personer i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. De vägleder till exempel förskolor, skolor, asylmottagningar, kriscenter, socialtjänsten och norska ambassader utomlands. Teamet utbildar och ger råd. De följer också fall av hedersrelaterat våld och förtryck mellan olika myndigheter, samt driver egna skyddade boenden.

Teamet består av representanter från flera olika myndigheter: Barne-, ungdoms- och familjedirektoratet, Integrerings- och mangfoldsdirektoratet, Utländingsdirektoratet, Politidirektoratet, Arbets- och velferdsdirektoratet och Helsedirektoratet.

Läs mer på bufdir.no

SPECIALUTBILDAD SKOLPERSONAL HJÄLPER UNGA I NORGE

I norska gymnasieskolor finns minoritetsrådgivare med uppgift att stötta unga som lever i hederskontexter. Rådgivarna hjälper och guidar elever som kontrolleras eller utsätts för våld av sina familjer. Omar Drammeh jobbar som minoritetsrådgivare på en skola i Oslo. Där finns han tillgänglig om någon elev behöver prata.

Omar Drammeh, Integrerings-
og mangfoldsdirektoratet

– Det viktiga är att bygga en tillitsfull relation till dem så att de känner att de kan komma och berätta, säger han.

Vissa elever får inte klä sig som de vill och förbjuds ha kärleksrelationer. Andra befinner sig i akuta situationer genom att de utsätts för våld hemma eller är på väg att tvingas till äktenskap.

Norge har haft minoritetsrådgivare på sina skolor i drygt ett decennium. År 2008 kom en nationell handlingsplan mot tvångsäktenskap och negativ social kontroll, och minoritetsrådgivarna var en av flera åtgärder. Nu finns de på alla gymnasieskolor där 20 procent eller fler av eleverna har minoritetsbakgrund.

Man kan tycka att frågor som rör heder borde kunna hanteras inom den vanliga elevhälsan, men Omar Drammeh tror att det behövs en särskild kontaktperson.

– Det är viktigt att sätta problem som rör heder på dagordningen. Samhället behöver se till att det finns både resurser och engagerad personal som jobbar med just de här frågorna, säger han.

Han beskriver det som att hedersrelaterat våld och förtryck sticker ut i förhållande till annat könsbaserat våld genom att hedersvåldet utövas i en kollektivistisk familjestruktur där det är många som har åsikter om hur du lever. Som minoritetsrådgivare är Omar

”Det är viktigt att
sätta problem som rör
heder på dagordningen”

Omar Drammeh

Drammeh anställd av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, en myndighet som har i uppdrag att genomföra den norska integrationspolitiken. Förutom att stötta elever leder han också en pappagrupp och samarbetar med aktörer i lokalsamhället, som organisationer och trossamfund. Han håller också kontakt med andra myndigheter, till exempel om det finns risk att ett barn kommer föras ut ur landet mot sin vilja, vilket är ett växande problem i Norge.

Stor utsatthet för unga som förts utomlands

Det är svårt att veta hur många barn som förs utomlands mot sin vilja. Omar Drammeh beskriver problemet som omfattande. Vissa barn upplever tiden utomlands som givande och berättar att de har fått

bättre kontakt med sina släktingar, men för andra blir resan en mardröm. Omar Drammeh beskriver tillfällen då elever har skickats till sina ursprungsländer och satts i koranskola mot sin vilja. Det finns också fall där unga har utsatts för olika typer av våld i samband med vistelsen utomlands, och när den unga väl har lämnat Norge är det svårt för norska myndigheter att agera.

Enligt norsk lag kan barn över 12 år inte skickas utomlands ensamma utan att först ge sitt samtycke. Det krävs också ett samtycke från unga som ska resa utomlands tillsammans med någon annan än en förälder. Det gör det svårare att föra barn och unga utomlands mot deras vilja, men för unga som tas utomlands av sina föräldrar brister skyddet, menar Omar Drammeh.

”Många möter representanter från samhället med skepsis”

Omar Drammeh

För att kunna fånga upp fall där unga tas utomlands mot sin vilja krävs ett väl fungerande samarbete mellan olika myndigheter och organisationer.

– Jag jobbar gentemot flera olika instanser, som skolan, socialtjänsten, polisen, och samarbetet kan vara en utmaning, säger Omar Drammeh.

I Norge finns ett expertteam på statlig nivå som har i uppdrag att följa hedersrelaterade fall och underlätta koordineringen mellan olika myndigheter. Ändå finns enligt Omar Drammeh en risk att olika myndigheter missförstår varandra och att arbetet drar ut på tiden mer än nödvändigt. En annan utmaning är att det saknas tillit till staten inom minoritetsgrupperna.

– Många möter representanter från samhället med skepsis. Därför är det viktigt att vi samarbetar med lokala organisationer som känner miljöerna, säger han.

Svårast att nå pojkar

Det är svåra ämnen som kommer upp när Omar Drammeh pratar med eleverna på sin skola. Det kan ta tid innan de vågar berätta vad de har varit med om eller hur de har det hemma.

– Flickor har oftast lite lättare för att prata medan pojkar är mer tillbakahållna. De vill vara tuffa och macho. De tror att de kan klara av situationen, men det kan de inte alltid, säger han.

Omar Drammeh kom själv till Norge som student för 28 år sedan och berättar att han har lätt att relatera till ungdomarna som han möter, särskilt de som kommer ensamma utan sina familjer. Han möter barn som har utsatts för svåra trauman under krig och i samband med flykten till Norge.

– Många bär ett tungt bagage. Att se deras erfarenheter är avgörande för att förstå vissas beteende ●

FAKTA/Integrations- och mångfaldsdirektoratet (IMDi)

Myndigheten har i uppdrag att genomföra den norska integrationspolitiken. I det ingår bland annat att göra och följa upp insatser utifrån regeringens handlingsplan mot negativ social kontroll och tvångsäktenskap. Minoritetsrådgivarna har särskild kompetens i frågor som rör tvångsäktenskap och hedersrelaterat våld och förtryck. De fungerar som en kunskapsresurs i skolan, både för elever och skolpersonal. Rådgivarna stöttar utsatta elever och har även kontakt med föräldrar. De ska också bidra till ett tätare samarbete mellan skolan och andra myndigheter.

Läs mer på imdi.no

ARBETAR MOT DEN STEREOTYPA BILDEN AV HEDERSUTSATTA

Läs mer på elektra.fryshuset.se

Armin Azadkhan,
Fryshuset Göteborg

Enligt organisationen Elektra finns det en nära koppling mellan heder och våld i nära relationer. "Hedersrelaterat våld och förtryck finns inom alla samhällsgrupper; inom olika livsåskådningar, etniciteter, kvinnor och män." Det säger Armin Azadkhan, verksamhetsansvarig på Elektra Väst på Fryshuset i Göteborg.

Elektra startade sin verksamhet år 2000. Det var efter att Uppsalas stadsteater samma år satte upp Elektras syster, ett grekiskt drama om våld och hämnd, som organisationen bildades.

– Uppsättningen väckte mycket känslor bland den unga målgruppen. Fryshuset kopplades in då teatern själva inte kunde möta alla reaktioner, berättar Armin Azadkhan.

Sex år senare spred sig verksamheten från Stockholm även till Göteborg och Malmö. Inom verksamheten finns utbildningskonceptet "Hjältar och Hjältinnor" som tidigare gick under namnet "Sharaf Hjältar och Hjältinnor". Sharaf är arabiska och betyder heder. Ordet har visat sig i denna kontext bli problematiskt då det riktar tankarna främst mot Mellanöstern.

Utbildningsprogrammet riktar sig mot unga som vill lämna hederskontexter. Fokus ligger på förebyggande arbete mot vardagsheder, även om man också jobbar med akut utsatta ungdomar tillsammans med polisen, rättsväsendet och socialtjänsten.

Blir sina egna förändringsagenter

Utbildningsprogrammet handlar om att ge unga förutsättningar att bli sina egna förändringsagenter. Unga som söker sig till programmen utbildas i hedersfrågor, makt och mänskliga rättigheter under 18 månader innan de själva går ut och föreläser i skolor, ungdomsgårdar och kommuner.

– Vi vill få bort den stereotypa bilden av hedersutsatta, som enbart unga kvinnor från Mellanöstern som utsätts av våld av sina manliga släktingar. Den fördömen gör att man marginaliserar målgruppen. Vi är tydliga med att vi även möter hedersutsatta svenskar, homo-bi-trans- och queerpersoner, mammor som utövar våld och killar som också blir utsatta, bara för att ta några exempel. Vi möter individer där kollektivets sociala heder går före individen i alla samhällsgrupper, säger Armin Azadkhan.

Enligt honom är det avgörande för beslutsfattare, myndigheter och organisationer att inkludera unga i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

– Det krävs mer kompetens i dessa frågor generellt. Förtydliga hur målgruppen ser ut för att inte bygga på stereotyper. Skapa tydliga handlingsplaner för hur man inkluderar unga. Man behöver skapa referensgruppen inom gruppen man riktar sig till. När man väl har involverat unga gäller det också att skapa miljöer för motiverande samtal snarare än dömande, säger Armin Azadkhan och fortsätter:

– Det känns ändå som att vi går framåt. Det betyder mycket att det äntligen finns en myndighet i Sverige som samlar kompetensen kring det våldsförebyggande arbetet. Genom att samverka mer över gränserna mellan socialtjänsten, skolan och civilsamhället kommer vi att kunna göra mycket mer tillsammans än på egen hand ●

UNGA TAR NYSKAPANDE GREPP I ARBETET MOT VÅLD

Feministiska ungdomsorganisationer tar täten i arbetet mot tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning. Hör röster från Tyskland och Storbritannien, där aktivister utmanar gamla traditioner med nyskapande metoder som rollspel och musikvideor.

– Det är inte svårt att engagera unga i de här frågorna. När vi kommer in i klassrummen och pratar då är de med oss, säger Shamil Ahmed.

Han jobbar med organisationen Integrate UK, som drivs av och för unga. De gör filmer och musikvideor, ordnar konferenser, driver kampanjer och utbildar i skolor med en ung-till-ung-approach. De lyfter frågor som tvångsäktenskap, könsbaserat våld, maskulinitetsnormer, sexism, gängvåld, radikaliserings och rasism – fast allting började med kvinnlig könsstympning.

Det var i Bristol år 2008 som det första fröet till organisationen sattes. Läraren Lisa Zimmerman ville uppmontra några av sina elever genom att ta med dem ut på ett äventyr och tillsammans bestämde de sig för att åka på ridtur. Arrangören ville att alla skulle fylla i en hälsodeklaration och i samband med det fick Lisa Zimmerman veta att flera av hennes elever hade blivit könsstympade. Tystnaden kring frågan gjorde henne arg.

– Varför pratar ingen om det här?! Det är en fruktansvärd rasism som jag ser

det. Vi skyddar inte de här ungdomarna på samma sätt som vi skyddar andra unga, säger hon.

Shamil Ahmed minns när han först hörde talas om könsstympning. Under hela uppväxten hade det varit helt knäpptyst om det. Sedan, någon gång på högstadiet, var det som en explosion. Plötsligt pratade alla om det. Det blev en jättefråga som angick många runt omkring honom, och på skolan pratades det om vem som hade gjort det och inte. Det var många frågor som väcktes och när Integrate UK bildades något år senare var han direkt med på talet. Han var 16 år och ville vara med och markera mot destruktiva traditioner som tvångsäktenskap och könsstympning, men också mot den växande rasismen och islamofobin i Storbritannien och Europa.

Integrate UK vill visa att heder inte bara handlar om grova brott utan också kommer till uttryck på mer vardagliga sätt.

– Heder finns överallt omkring oss; i hur vi ser på varandra, i hatet mot tjejer i sociala medier, i vad våra föräldrar lär

oss och så vidare. Det är där vi startar våra diskussioner, säger Shamil Ahmed.

Samtalsgrupper för pojkar

Ungefär samtidigt som Integrate UK bildades i Storbritannien började organisationen Heroes ta form i Tyskland. Precis som Integrate UK jobbar de med en ung-till-ung-approach, men medan britterna riktar sig till unga oavsett kön vänder sig Heroes specifikt till pojkar och unga män.

– Det fanns ganska många organisationer för tjejer där de kunde diskutera de här frågorna, bli styrkta och få hjälp, men det fanns inga liknande grupper som riktade sig till pojkar, säger Can Alpbeek, projektsamordnare på Heroes.

De ordnar samtalsgrupper för pojkar och unga män i åldern 15-20 år. Under ett års tid träffas deltagarna

i smågrupper en gång i veckan och diskuterar olika ämnen, som maskulinitet, sexualitet, jämställdhet, homofobi eller något annat som dyker upp i gruppen. De brukar dra ihop stolarna till en ring och med tiden lär de känna varandra väl. De pratar om saker som de inte har tagit upp med någon annan tidigare. I slutet av året hålls en stor ceremoni med kända gäster och alla som har gått programmet får ett diplom. Efter det får de möjlighet att stanna kvar i Heroes och hålla egna utbildningar i skolklasser.

– Vi tror att det är viktigt att förstå att pojkar inte alltid, eller bara, är förövare. Pojkar är också offer både för våld och genom att tvingas in i roller som de kanske inte alls vill ha. Många känner en press att bete sig på ett visst sätt och mår dåligt på grund av det, säger Can Alpbeek.

”Vi skyddar inte dessa ungdomar på samma sätt som andra unga”

Shamil Ahmed

Representanter från Integrate UK och Heroes samtalar med varandra.

Representanter från Heroes, Shanazi och Sharaf hjältar berättar om sitt engagemang.

Rollspel som metod

När ungdomar från Heroes är ute i skolor och håller lektioner för yngre elever jobbar de ofta med rollspel. De spelar upp korta scener, situationer som eleverna ska kunna känna igen från sin vardag. Can Alpbeq berättar till exempel om en scen där en kille blir utskäld av sin pappa för att hans syster inte är hemma. Han blir ivägskickad för att leta efter system och tillsagd att han inte får inte komma hem igen utan henne. Han ringer till sin kompis, som vet var systemen är. De går dit tillsammans, men systemen vill inte följa med och situationen eskalerar. Kompisen pressar, precis som pappan: ”Se hur hon pratar med dig! Vilken slags man är du?” Till slut tvingar brodern med sig sin syster hem med våld.

– Den här scenen väcker många frågor som vi kan diskutera, till exempel kring relationen mellan far och son, syster och bror, och mellan vänner: Vad är egentligen en bra vän? Behandlar de varandra rätt? Genom att spela upp sådana här situationer får vi exempel som gör att eleverna kan prata utan att behöva berätta hur de själva har det hemma, säger Can Alpbeq.

Integrate UK har ett liknande upplägg i sina utbildningar, fast i stället för rollspel brukar de utgå från

filmer som unga inom organisationen medverkar i. Integrate UK har gjort det till en medveten strategi att peka på problem som finns inom minoritetsgrupper samtidigt som de visar att liknande problem finns överallt. På det sättet, förklarar Shamil Ahmed, kan de sätta fokus på frågor som rör heder utan att attackera en specifik grupp eller sprida stereotyper om olika kulturer. Organisationen fokuserar på bland annat kvinnlig könsstämpning, och i en av deras musikvideor tas ett samlat grepp om barnnäktenskap, grooming och radikaliserings.

Även om de här olika sakfrågorna inte är jämförbara finns det gemensamma nämnare, tycker Shamil Ahmed. Han berättar att de gjorde videon efter att en tjej på deras skola i Bristol hade åkt till Syrien.

– Det var en man från IS som tog kontakt med henne och övertalade henne att åka, och så fort hon kom ner dit blev hon gift, säger han.

Grooming är när en vuxen tar kontakt med barn och skapar känslomässiga band i syfte att utnyttja barnet sexuellt.

– Det var precis det som hände henne, säger Shamil Ahmed.

#MyClitoris

År 2010 uppstod stort tumult kring en av Integrate UK:s träffar i Bristol. De fick tillkalla polis till skolan där 12 flickor hade samlats för att skriva poesi. På något sätt hade information om träffen spridit sig och nu var en grupp äldre män på väg dit i protest. 35 personer ställde sig utanför på skolgården och skrek och viftade med plakater.

Under åren har Integrate UK mött motstånd på olika sätt, särskilt från konservativa äldre män. Förra året tog det ny skruv när organisationen drev kampanjen #MyClitoris mot kvinnlig könsstämpning. De skapade uppståndelse med en kampanjlåt som fastnar direkt och bärs fram av en knallrosa musikvideo.

Representanter från tyska organisationen Heroes.

FAKTA/Integrate UK

Integrate UK bildades 2008. De leds av och riktar sig till unga. Organisationen startades i Bristol men finns nu i flera städer i Storbritannien. De jobbar med frågor som kvinnlig könsstämpning, tvångsäktenskap, rasism, radikaliserings och extremism. Det är deltagarna som bestämmer vad de vill göra och arbetet är brett. De gör musik och filmer, håller föreläsningar i skolor, anordnar konferenser och utbildar till exempel poliser, lärare, jurister och sjukvårdspersonal.

Varje år når organisationen ut direkt till över 5 000 personer genom sina workshops.

Läs mer på integrateuk.org

FAKTA/Heroes

Heroes bildades 2009 och riktar sig till pojkar och unga män. Organisationen driver samtalsgrupper och efter ett år får deltagarna möjlighet att hålla egna utbildningar i skolor. Då riktar de sig inte bara till pojkar utan till alla elever, oavsett kön. Tanken med Heroes är att skapa utrymme för pojkar och unga män att prata om hedersrelaterat våld och förtryck i ett tryggt rum. Samtidigt blir de som har gått det ettåriga programmet positiva förebilder i sin omgivning och på skolorna där de håller föreläsningar.

Det finns en motsvarighet till Heroes i Sverige, Sharaf hjältar. Organisationen finns även i Österrike.

Läs mer på heroes-net.de

”Alla former av könsstympling är ett övergrepp på kvinnokroppen”

Bethel Tadesse

– De äldre gillade verkligen inte kampanjen, säger Shamil Ahmed.

Han ser motståndet som en naturlig följd av förändringsarbete.

– Traditioner som tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympling bottenar i

patriarkala strukturer, men det är också delvis en generationsfråga. Det som händer nu är att vi unga vänder oss till de äldre och säger att vi måste stoppa detta för det är fel, säger han.

Både han och Can Albek berättar att föräldrarna till dem som är engagerade

i organisationerna för det mesta brukar vara positiva. Och de som inte är det från början brukar svänga med tiden, fast inte alla. Vid ett tillfälle fick en deltagare som hade gått det ettåriga programmet inte ta emot sitt diplom för sin pappa. Ett annat, mer vardagligt motstånd som de flesta medlemmar i organisationen har stött på är att bli förlöjligad av andra män för att man engagerar sig för kvinnors rättigheter.

– I början fick det mig att tvivla på arbetet vi gjorde: Var det verkligen så viktigt? Hade jag bara hakat på en trend? När man tänker sådär är det bra att ha andra som är engagerade i samma frågor att diskutera med, säger han.

Trygga rum en förutsättning

Can Albek beskriver hur det var när han själv började engagera sig i Heroes för åtta år sedan. Mentorerna blev som storebröder och han kände sig välkommen i organisationen, trots att han inte alltid uttryckte sig helt i linje med Heroes värdegrund.

– Jag var 16 när jag började och blev bemött med öppenhet och respekt även om jag ibland kunde slänga ur mig riktigt intolerant skit. Istället för att slå tillbaka mot mig och säga att jag var dum i huvudet och kom från förra århundradet ställde de motfrågor och fick mig att fundera vidare, säger han.

Heroes har som strategi att försöka utmana genom att ställa frågor istället för att fördöma. Trygga rum är en förutsättning för fungerande samtalsgrupper, och det är också förklaringen till varför Heroes har

valt att hålla grupperna uteslutande för pojkar.

– Vi får ofta frågor om varför vi bara vänder oss till pojkar och det tycker jag är bra. Den frågan är relevant. Vi ser att många pojkar känner att det är svårt att prata om sådana här frågor med flickor i gruppen. De blir mer osäkra på hur de ska uttrycka sig och så vill de inte visa sig svaga, säger han.

Ämnena som diskuteras i smågrupperna är ofta komplexa och Can Albek berättar att frågorna kan beröra på ett personligt plan.

– När man har minoritetsbakgrund kan det kännas svårt att kritisera den egna gruppen. Det kan kännas som ett svek, men det är viktigt att vi kan vara kritiska. Vi kan fortfarande vara del av vår kultur eller våra kulturer även om vi tar avstånd från vissa saker som vi tycker är fel, säger han.

En annan medlem i gruppen beskriver en frustration över att deras arbete i Heroes angrips politiskt från både höger och vänster:

– Vi attackeras av rasister för att vi tillhör minoritetsgrupper och av vänstern som anklagar oss för att vara rasister när vi försöker peka på problem i vårt lokalsamhälle, säger han.

Vill tända en gnista

Shamil Ahmed tror att nyckeln till att lyckas engagera unga män i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är att ge pojkar en tydlig roll i förändringsarbetet.

– Det handlar om att få killar att

förstå att det här angår oss och att vi kan vara med och förändra, säger han.

Han berättar att drivkraften till att fortsätta arbetet är att se förändringen hos unga inom organisationen och i klassrummen. Likadant är det för Can Albek:

– Vi hinner kanske inte förändra allas åsikter under våra besök i skolorna, men om vi kan väcka nya frågor hos barnen är vi nöjda. Vi försöker tända en gnista som kanske blir en eld ●

”Pojkar är inte alltid, eller bara, förövare”

Can Albek

Shamil Ahmed från Integrate UK.

FÖRÄNDRING KRÄVER TID OCH RESURSER

Houshyar Kafashi,
Shanazi hjältar och hjältninor

Shanazi hjältar och hjältninor är en kommunal utbildningsverksamhet i Linköping mot hedersrelaterat våld och förtryck. Hittills har man utbildat 35 unga i rättighetsfrågor, makt och heder. Samtidigt är det många fler som står på kö. "Hade vi bara haft mer resurser hade vi kunnat utbilda många fler", säger grundaren och projektledaren Houshyar Kafashi.

Berätta mer om Shanazi hjältar.

– Vi erbjuder en utbildning i tre steg, kallade Se, Förstå och Agera. I steg ett lyfter vi frågor som; Vem är jag, vad har jag med mig i ryggsäcken? Det är viktigt att lyfta fördomar för att kunna nollställa dem och sedan fylla på med nya, demokratiska värderingar. I det andra steget försöker vi förstå vad hedersproblematiken innebär och leder till med hjälp av inbjudna föreläsare. I steg tre använder vi slutligen våra kunskaper i praktiken. Då går våra hjältar och hjältninor ut i skolorna och föreläser för eleverna. Under utbildningen träffas vi två gånger per vecka under ett år. Genom att jobba med unga kan vi begränsa att problematiken förs vidare och samtidigt öppna dörrar. Jag hade också mycket fördomar och skadliga värderingar som yngre, att komma ur det tog tid. Ska vi göra det här så måste det få ta tid.

Vad anser du att myndigheter och beslutsfattare kan göra för att inkludera unga i sitt förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck?

– Ta tillvara på engagemanget och drivet hos de unga. Jag gör ingenting annat än att rådgöra med mina ungdomar och få dem att inse sitt eget värde för förändring. Vi ska inte göra vad vi tror att de vill göra,

utan vad vi vet att de vill göra. För att nå ut behöver ni också nätverka mera. Jag har till exempel mycket dialog även med föräldrarna till blivande hjältar och hjältninor för att de ska få stöd hemifrån.

Vad krävs för att unga män ska känna sig bekväma och vilja engagera sig i jämställdhetsarbete?

– Vi behöver behandla dem som de experter inom sitt fält som de är. De behöver mötas av respekt i ett sammanhang som de trivs i. Vi har 95 procents närvaro i våra utbildningar, det säger något både om deras egen motivation och stimulansen vi kan erbjuda dem. Våra killar och tjejer går långt efter utbildningen, som till exempel projektledare, egna företagare och akademiker. Jag är övertygad om att om man lär sig att sätta värde på sig själv och andra kommer man att vilja utvecklas vidare.

Vad ser du för behov gällande det förebyggande arbetet?

– Alla aktörer på fältet måste jobba mycket mer förebyggande. Vi behöver erbjuda utbildningar och lyfta attitydsförändring, med andra ord skapa långsiktiga lösningar som tilldelas resurser. Får de unga tillräckligt med kunskap och förståelse är jag säker på att majoriteten vill ta sig ur hederskontexten ●

**”Ta tillvara på engagemanget
och drivet hos de unga”**

Houshyar Kafashi

Läs mer på linkoping.se/shanazi

RÖSTER FRÅN DELTAGARNA

”Jag tror på att uttröttligt belysa barns rättigheter”

Sara Avander

Sara Avander, Länsstyrelsen Norrbotten

På vilket sätt jobbar du med frågor kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck?

– I min roll som jämställdhetsamordnare med ansvar för frågor gällande mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation, hedersrelaterat våld samt prostitution och människohandel arbetar jag med frågorna regionalt. Detta görs exempelvis genom kunskapshöjande insatser. Norrbotten är också pilotlän för det regeringsuppdrag som innebär att Länsstyrelserna på några ställen i landet ska starta resurscentra med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck. Detta görs bland annat genom att vi, tillsammans med Norrbottens Kommuner (fd Kommunförbundet) besöker länets 14 kommuner och genomför dialogmöten där hedersrelaterat våld är en central del. Under dessa dialogmöten framkommer att det finns behov både av ökad kunskap och av utveckling av arbetsmetoder och rutiner för arbetet inom området. Den kartläggning som görs under kommunbesöken utgör en bra grund för hur det fortsatta arbetet i länet bör genomföras.

Vad tar du med dig från expertmötet?

– Inspiration, energi och idéer för det fortsatta arbetet! Heroes pass om sitt arbete med ungdomar gav en bra beskrivning av målgruppens behov samt ett konkret exempel på hur man på ett respektfullt och bra sätt kan arbeta förebyggande. Jag imponerades också mycket av Integrate UK och de filmer de lät oss se, de kommer jag att använda mig av i mitt fortsatta arbete. UD:s beskrivning av sitt arbete var också bra och något jag kommer ha nytta av framöver.

Vilka utmaningar ser du att vi i Sverige, utifrån ditt perspektiv, måste bli bättre på att bemöta för att förebygga våld i en hederskontext?

– Jag tycker att vi har ett ansvar för att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt. Jag tror på att förebygga hedersrelaterat våld genom att uttröttligt belysa barns rättigheter och mänskliga rättigheter. Det görs till viss del idag, men jag anser att det behöver utvecklas då det ger mycket goda möjligheter till ett universellt förebyggande arbete.

Rebecka Andersson, Unizon

På vilket sätt jobbar du med frågor kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck?

– Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer, ungdomsjourer och andra stödverksamheter i Sverige. Jourerna har över 90 000 stödkontakter varje år, med främst kvinnor och tjejer. Alla arbetar för ett jämställt samhälle fritt från våld och med de direkta konsekvenserna av mäns och killars våld. Att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och ge stöd till de som utsätts är grundverksamhet för jourerna, som räddar liv varje dag. De berättelser om våldsutsatthet vi får förtroendet att förvalta ligger sedan till grund för vårt opinionsbildande arbete.

Vad tar du med dig från expertmötet?

– Att vi är många som brinner och arbetar för allas rätt att leva sina liv fritt från våld och förtryck. Det är stärkande att se att vi är många i Sverige och runt om i världen, jag tar med mig nya viktiga kontakter och inspiration att fortsätta arbetet. Att arbeta utifrån kunskap om makt och kön är avgörande i allt våldspreventivt arbete, det var skönt att se att många på mötet arbetar utifrån den kunskapen.

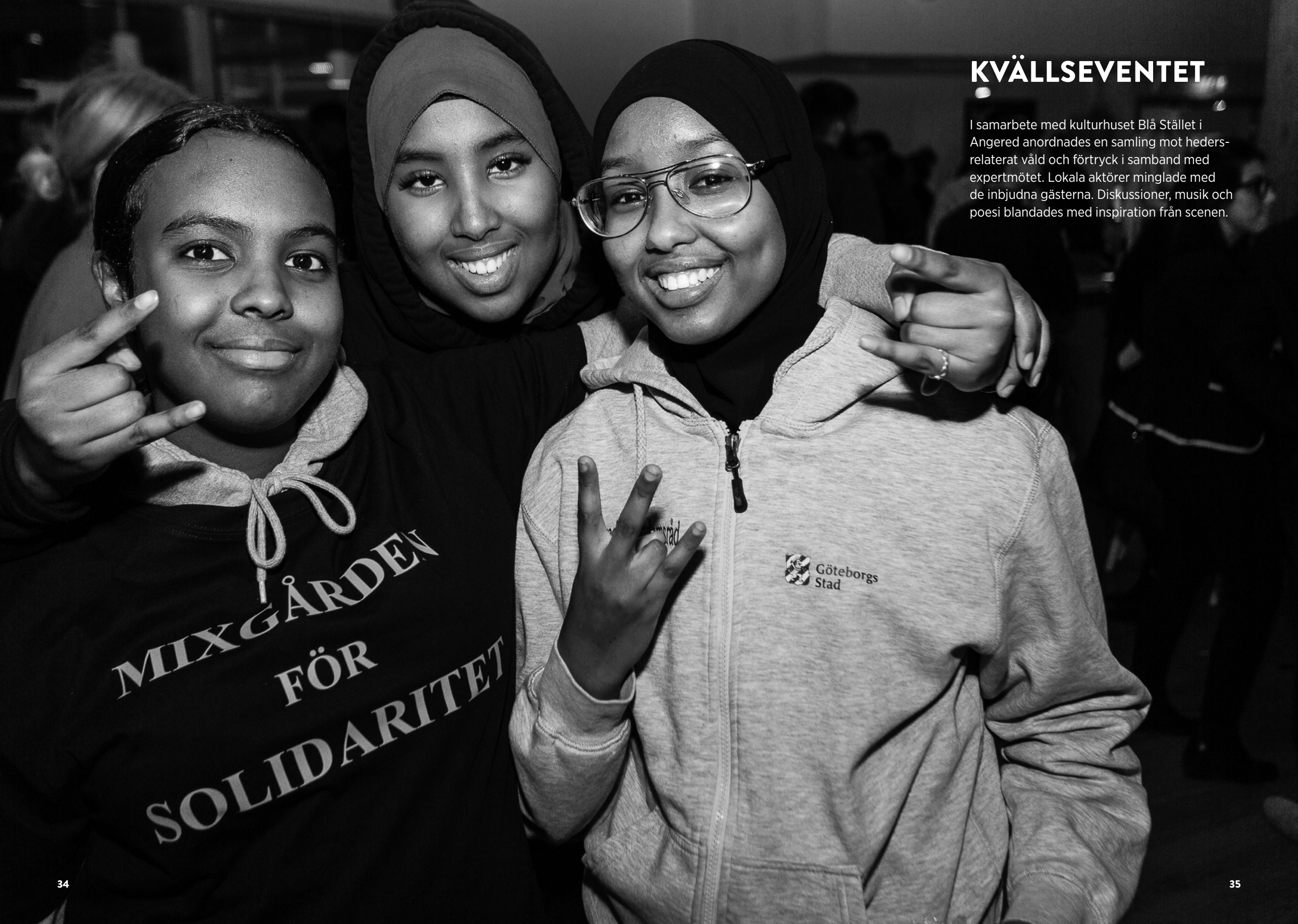
Vilka utmaningar ser du att vi i Sverige, utifrån ditt perspektiv, måste bli bättre på att bemöta för att förebygga våld i en hederskontext?

– Unizon ser behov av en kompetenshöjning inom kommun, landsting och rättsväsende gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Föräldraskapsstöd, samhällsorientering, informationssatsningar till nyanlända och liknande insatser måste utgå från kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva rättigheter och hälsa. Rätten att slippa mäns och killars våld måste vara fokus. Vi vill också se att hedersmotiv införs som försvarande omständighet som ger straffskärping, i likhet med grov kvinnofridskränkning.

”Rätten att slippa mäns och killars våld måste vara fokus”

Rebecka Andersson

KVÄLLSEVENTET

I samarbete med kulturhuset Blå Stället i Angered anordnades en samling mot hedersrelaterat våld och förtryck i samband med expertmötet. Lokala aktörer minglade med de inbjudna gästerna. Diskussioner, musik och poesi blandades med inspiration från scenen.

KVÄLLSEVENTET

“Women and men’s hood”

... Honour used to be something of respect. Today honour has been transformed to something violent and oppressing, sisters being unequal, beaten and mistreated.

This is not what honour stands for in my book, but my book is merely a single copy amongst thousands of wrongly written books.

Honour does not mean the same for them as to me, therefore I stand here today, pleading guilty of being in love with the feminine look in his eyes, for I know by this look, that I am safe, and that he is not, because boys do cry and women do fight, help us in our fight!

Negar Hassanzadeh, poet

”Jag tror att vi alla, aktivister, feminister och politiker, måste prata mer om hedersrelaterat våld”

Roza Safaa

UNGDOMSVÄRDARNA

LOKALT ENGAGEMANG

Angereds ungdomsråd är till för att öka ungdomars lokala inflytande och delaktighet. Rådet har representanter från alla områden i stadsdelen Angered och jobbar aktivt för att förmedla ungdomars frågor och åsikter till Angereds stadsdelsnämnd och förvaltning. Det kan till exempel vara frågor som rör fritid, utemiljö, skola och trygghet. Möt fyra medlemmar av ungdomsrådet som jobbade som ungdomsvårdare under kvällsevenet:

Aisha Mohamud (till vänster i bild). Andra året på samhällsprogrammet, Angeredsgymnasiet, Göteborg

– Jag är engagerad i Angereds ungdomsråd för att jag tycker det är viktigt att göra sin röst hörd och kunna hjälpa andra. De frågor som jag främst brinner för är kvinnors rättigheter och antirasism. Som muslimsk, svart kvinna utsätts man för mycket rasism. I framtiden kanske jag vill arbeta som psykolog.

Roza Safaa (till höger i bild). Tredje året på IB-programmet, Hvitfeldtska gymnasiet, Göteborg

– Jag gillar att engagera mig politiskt och att kunna påverka nära. Dessutom har jag mina vänner här i ungdomsrådet. Jag tror att vi alla, aktivister, feminister och politiker, måste prata mer om hedersrelaterat våld. Det är viktigt att benämna det och sprida kunskap. Efter gymnasiet vill jag satsa på att bli psykolog eller socionom.

Nasteho Muktar Aden. Tredje året på samhällsprogrammet, Angeredsgymnasiet, Göteborg

– Min vän var med i Angereds ungdomsråd och lockade med mig. Jag brinner för representation. Folk här i orten ser aldrig någon som dem själva i maktpositioner, och då ser man heller inte några möjligheter för framtiden. Det är det vi i ungdomsrådet jobbar för – att du som ung ska känna att du har alla möjligheter i världen! Jag har velat bli psykolog sedan jag gick i sexan, och jag vill gärna även forska inom området.

Samsam Jibril. Andra året på naturvetenskapsprogrammet, Angeredsgymnasiet, Göteborg

– Jag är med i ungdomsrådet för att kunna påverka och vara en del av samhällsförändringar. Jag känner att allting kan bli bättre; vård, skolor, fler aktiviteter för ungdomar. Jag tycker också det är viktigt att jobba för jämställdhet – varför tjänar män mer än kvinnor, till exempel? I framtiden kommer jag att jobba som kriminaltekniker ●

”VIKTIGT ATT MISSTANKAR OM PLANERADE HEDERSBROTT TAS PÅ ALLVAR”

Regeringen genomför en samlad, flerårig satsning för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen innefattar uppdrag till länsstyrelser och andra myndigheter, stöd till lokalt arbete samt till förebyggande verksamhet. Åtgärderna sker inom ramen för regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. På UD är det den nya sektionen för familjekonfliktfrågor som ska jobba långsiktigt och strategiskt med den transnationella dimensionen av frågan.

Tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning är förbjudet, enligt svensk lag. Trots det ser personalen på UD att ärendemängden ökar. Det rör sig om personer som i en hederspräglad eller patriarkal kontext

med avsikt nödställs av sina närstående, oftast i familjens ursprungsland. De drabbade riskerar att utsättas för tvångsäktenskap eller könsstympning, att utsättas för hot, tvång eller våld från familjens sida, eller att tvingas bli kvar i utlandet mot sin vilja.

– När vi kommer in i bilden i individärenden kan det vara för sent. Utsatta bör alltid vända sig till den svenska ambassaden i landet, men i vissa länder har vi ett begränsat konsulärt uppdrag på grund av det rådande politiska läget och då är det än svårare att kunna erbjuda hjälp, säger Viktor Sjögren, departementssekreterare på den konsulära och civilrättsliga enheten på utrikesdepartementet.

Genom det nya uppdraget kan UD nu börja jobba mer förebyggande. Inom ramen för den konsulära satsningen sker utbildningsinsatser, både i Sverige och internationellt, bland annat genom regionmöten med

”Att stärka det
förebyggande arbetet
i Sverige är helt avgörande”

Viktor Sjögren

berörda ambassader. Man genomför också kommunikationssatsningar generellt och inför skollov, både riktade till personer som riskerar att utsättas och till yrkesverksamma som kommer i kontakt med personer som lever i en hederskontext. Det handlar också om att bygga upp en väl utvecklad kunskapsbas och en stabil plattform att utgå ifrån för att skapa mer förutsägbarhet i ärendehantering.

Uppmanar till ökad uppmärksamhet

Viktor Sjögren betonar också vikten av att ta orosmätningar om att barn far illa i en hederskontext på allvar.

– I vår ärendehantering är en god samverkan med sociala myndigheter i Sverige helt avgörande. Utöver detta behöver vi från UD:s sida informera till exempel socialtjänsten om vilken typ av problematik som den svenska utrikesförvaltningen möter i andra länder. Detta är en viktig pusselbit för att förstå vad som kan hända om förebyggande insatser inte sätts in i tid, säger han och fortsätter:

– Familjekonfliktärenden utspelar sig oftast i länder där kvinnors och barns ställning är underordnad, och där familjelagstiftning, strafflagstiftning och utresebestämmelser påverkar möjligheterna att återvända till Sverige. Att stärka det förebyggande arbete i Sverige, att i ett tidigt skede se till att dessa resor inte genomförs, är därför helt avgörande.

Svenska UD har mycket kontakt och informationsutbyte med andra länder för att hitta hållbara och långsiktiga strategier i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

– Vi har mycket att lära av varandra. Norge har till exempel lång erfarenhet av att jobba på bred front. De har bland annat så kallade integreringsrådgivare på norska ambassader i riksländer. Deras uppgift är bland annat att arbeta strategiskt med att bilda nätverk i de berörda regionerna och att arbeta stöttande och rådgivande mot andra myndigheter i arbetet med att få hem bortförda personer. Inom ramen för den svenska satsningen har därför särskilda familjekonfliktrådgivare med ett övergripande regionalt ansvar tillsatts, i Amman respektive Nairobi, i linje med det norska systemet, berättar Viktor Sjögren.

I regeringens utredning *Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet*, som förbereds för remittering, finns flera förslag om stärkt skydd för barn och unga som löper risk att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Det återstår att se om utredningen leder till konkreta åtgärder, men Viktor Sjögren menar att arbetet ändå går framåt:

– Det viktigaste är att vi uppfattar signaler från den här gruppen och även agerar på oro från barn och vuxna som riskerar att utsättas. Vi måste bli bättre på att nå ut till dem som riskerar att utsättas. Först då kan vi utarbeta riktade insatser som får effekt ●

”Många män känner ett behov av att visa att de är män, om inte med sociala markörer så med våld.”

För att stoppa övergrepp som tvångsäktenskap eller kvinnlig könsstympning måste vi förstå de sociala och ekonomiska orsakerna till våldet. Det säger Suhail Abualsameed, expert på könsbaserat våld och migration.

Som fristående konsult och föreläsare reser Suhail Abualsameed över hela världen. Han har bland annat jobbat med nyanlända migranter i Kanada. Han håller också diskussionsgrupper för syriska män i flyktingläger i Jordanien och avslöjar stereotyper kring arabiska män på konferenser i Europa.

Suhail Abualsameed bjöds in till expertmötet i syfte att beskriva sina erfarenheter av att arbeta med implementeringsprocesser av metoder och arbetssätt mot målgruppen nyanlända pojkar och unga män.

– Vi skildras alltid som arga, våldsamma, ociviliserade. Det är inga vackra bilder, säger han.

Från scenen visar han bilder av män i våldsamma demonstrationer, småpojkar bakom maskingevär och exotifierande bilder av den ”sexiga arabiska mannen”.

– Sanningen är att det finns miljoner av oss, så vilka bilder är det vi inte ser?

Han klickar fram ett foto av en gråtande man som bär sitt barn på armen, under flykten över Medelhavet.

– Vi ser inte pappan som tar hand om sitt barn eller som dör medan han sätter sin familj i säkerhet, säger han och uppmanar åhörarna att sätta sig in i mannens situation.

Han hade ett bra hem, gick till jobbet varje morgon.

Han försörjde sin familj och på gatan där han bodde kände han alla. Grannarna hälsade glatt när han gick förbi. Sedan föll bomberna. Han korsade gränsen och omedelbart förändrades allt. Nu har han inget jobb längre, inget hem, han kan inte ge sina barn en bra utbildning.

– Han har förlorat allt det som tidigare definierade honom som man.

Olika faktorer påverkar familjesituationer

Suhail Abualsameed menar det desperata läget i Mellanöstern och Afrika med krig, ekonomisk osäkerhet och bristande demokrati skapar en frustration som han menar bidrar till ökat våld inom familjen. Det samma gäller stressen och utsattheten som han menar kommer ur flyktingerfarenheten.

– Många män känner ett behov av att visa att de är män, om inte med sociala markörer så med våld, säger han.

Han förklarar att han är tveksam till begreppet ”hedersrelaterat våld”.

– Könsbaserat våld och diskriminering finns överallt i världen, inklusive i Europa, men det ses inte alltid som del av en kultur på det sättet som när våldet sker i ”arabisk kultur”, säger han.

Han tror att benämningen riskerar att osynliggöra de bakomliggande orsaker till våldet. I en västerländsk kontext ser han också en risk att hedersbegreppet bidrar till att samhället lägger problemen hos vissa minoritetsgrupper genom att peka på ”kultur”. Istället måste vi förstå att situationen inom familjen påverkas av flera olika faktorer som förhållandena i ursprungslandet, flykten och villkoren i mottagarlandet, menar han.

Liknande diskussioner fördes länge i Sverige där begreppet problematiserats ur olika perspektiv. Den svenska jämställdhetspolitiken tar idag ett avstamp i regeringens definition som tydligt redogör för vad som särskiljer hedersrelaterat våld och förtryck i jämförelse med mäns våld mot kvinnor generellt.

skap som exempel. Någon skulle kunna argumentera för att det är en kulturell norm, men den typen av normer får omvärlden inte acceptera eftersom de krockar med grundläggande mänskliga rättigheter.

Från och med den 1 juli 2014 råder nya straff- och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap i Sverige. Vidare har möjligheten att få dispens för barn att gifta sig avskaffats.

Samtidigt, förklarar Suhail Abualsameed, kan omvärlden inte bara klampa in i form av till exempel en biståndsarbetare eller jämställdhetsföreläsare och säga till en förälder att ”du gör fel, du är kriminell” för det kommer inte leda till någon verklig förändring.

stort läger och det tog lång tid att ta sig från ena änden till andra så att kunna cykla underlättade verkligen vardagen. Det finns cyklar i lägret sedan tidigare, men det var bara män som använde dem eftersom det ansågs oacceptabelt för kvinnor.

Män avgörande för förändring

Att männen i flyktinglägret var delaktiga i att skapa en positiv förändring för kvinnor var viktigt, förklarar Suhail Abualsameed, men tillägger att vägen fram till det beslutet var lång. Det kom inte efter en eller två föreläsningar utan efter månader av workshops.

– Under den tiden lyssnade jag på dem - även när de uttryckte sig sexistiskt och arrogant - och lät dem processa sitt eget beteende, säger han.

”Om vi reducerar problemen till kultur så ser vi inte hela bilden”

”Kulturell kompetens” som verktyg

I sina föredrag och kurser utgår Suhail Abualsameed från begreppet ”kulturell känslighet” för att förklara hur man som organisation kan hantera möten med andra organisationer eller individer. ”Kulturell kompetens” handlar om att förstå olika grupper utan att, i mötet, kompromissa med sina egna värderingar.

– Vissa är så känsliga och försiktiga att de inte märker när de bryter mot sina egna värderingar. Andra utgår från sina egna definitioner och bara kör på helt utan att lyssna på personerna de vänder sig till, säger han.

Han tar frågan om tvångsäkten-

– Vi måste förstå att människor som gör dåliga saker inte alltid gör det för att de är dåliga människor utan för att det är så de har fått lära sig att man gör. För att förändra måste vi få dem att inse skadan som kommer ur våld och förtryck. Det är då förändring börjar hända. Vi kan inte bara komma ovanifrån och tala om vad som är rätt och fel, säger Suhail Abualsameed.

I ett projekt i ett syriskt flyktingläger som han var delaktig i var syftet att engagera män i jämställdhetsarbetet. I slutet av projektet fick deltagarna i uppgift att komma på egna initiativ för att stärka kvinnorna i lägret. Deltagarna beslutade då bland annat att det skulle bli tillåtet för kvinnor att cykla. Det var ett

Att lyckas engagera män i jämställdhetsarbetet är helt avgörande för att kunna stoppa det könsbaserade våldet, enligt Suhail Abualsameed.

– I de allra flesta delarna av världen är det män som har makten. Män fattar beslut, stiftar lagar, är poliser, stamledare och överhuvudet i familjen. Det är män som bestämmer vad som gäller, från policynivå till hemmet. Därför räcker det inte att stärka kvinnor. Män måste förändra sitt beteende ●

Läs mer på orangehabitat.com

ABAAD UTMANAR MASKULINITETSNORMER MED STÖDGRUPPER FÖR MÄN

Anthony Keedi, ABAAD

Den feministiska organisationen ABAAD jobbar mot könsbaserat våld i Libanon. De utmanar maskulinitetsnormer genom sina pappagrupper och erbjuder stödsamtal åt män som slår. "För att lyckas förändra måste vi prata mer om hur män fostras till våld", säger programchefen och maskulinitetsexperten Anthony Keedi.

Anthony Keedi började sin föreläsning med att vända sig till publiken:

- Vilka av er lekte med vapen när ni var små?
- Vilka lekte med dockor?

Det könade mönstret bland åhörarna var tydligt. De flesta männen hade lekt med vapen och de flesta kvinnorna med dockor.

– Det är så vi socialiseras. Jag kunde sikta med leksakspistol innan jag kunde skriva mitt eget namn. När jag var fem år visste jag precis vem jag ville vara, och det var inte den här genuspersonen. Jag ville vara Batman eller en Ninja Turtle, säger han.

Anthony Keedi är psykolog och växte upp i USA, dit familjen flydde under inbördeskriget i Libanon. Nu bor han i Beirut och jobbar inom organisationen ABAAD - resource center for gender equality, en feministisk organisation som bland annat sätter fokus på maskulinitetsfrågor. ABAAD jobbar både med breda, utåtriktade kampanjer och med stöd- och

samtalsgrupper. De har också mycket aktiviteter och utbildningssatsningar riktade till barn och unga.

– Många får inte lära sig om jämställdhet förrän på universitetet och det är en del av problemet, säger Anthony Keedi.

Han berättar om satsningen "Play for equality" där barn får lära sig om jämställdhet genom lekar och spel. Han visar klistermärken med pojkar och flickor som leker tillsammans. De lagar mat och spelar fotboll. ABAAD ryggar inte heller tillbaka inför att lyfta riktigt svåra eller tabubelagda ämnen med barn. De använder till exempel dockteater som en metod för att berätta om sexuella övergrepp.

– Vi vill hjälpa barn att bli mer medvetna om gränser och om sina rättigheter, säger han.

"I krig finns ingen jämställdhet"

Den största utmaningen som Anthony Keedi ser i arbetet mot våld i Libanon är den ständiga närvaron av krig. Han beskriver hur män som deltar i ABAADs

FAKTA/ABAAD

ABAAD är en feministisk organisation som arbetar för jämställdhet på bred front. De vill öka kvinnors inflytande i Mellanöstern och arbetar mot könsbaserat våld och destruktiva maskulinitetsnormer. Organisationen försöker påverka genom utåtriktade kampanjer och information i skolor. De jobbar även med stödgrupper och driver skyddade boenden för våldsutsatta. De är kreativa i sina metoder och bryter ny mark, inte minst med sitt framgångsrika maskulinitetsarbete. De driver ett manscenter som har nått ut till över 375 män med pappagrupper och behandling för män som slår.

"Jag kunde sikta med leksakspistol innan jag kunde skriva mitt eget namn"

Anthony Keedi

grupper kan brinna av engagemang och vilja att förändra, men utanför organisationen möter de en verklighet som premierar dominans och kontroll.

– Jämställdhet är omöjligt i krig och konflikt. Det blir som en våt filt över allt arbete vi gör, för i krig handlar allt om makt och förtryck. Fredsbevarande arbete och genusfrågor går hand i hand. Det har sagts en miljon gånger och jag tror verkligen på det, säger han.

Konflikterna i Mellanöstern är någonting länderna i regionen behöver ta itu med, men även vapenproducerande länder har ett ansvar, menar Anthony Keedi.

Så länge krig rasar runt omkring är det svårt att nå fram i jämställdhetsarbetet, men inom vissa områden syns ändå en utveckling i rätt riktning i Libanon.

Tidigare kunde till exempel en våldtäktsman slippa straff om han gick med på att gifta sig med sitt offer, men den lagtexten avskaffades år 2016 efter att bland andra ABAAD hade lyft frågan i en kampanj. Nu driver organisationen en ny kampanj där de sätter fokus på skuldbeläggandet av kvinnor som har utsatts för sexuellt våld. Filmen ”Shame on who” porträtterar en kvinna som just har utsatts för en våldtäkt, medan omgivningens reaktioner filmas med dolda kameror. När kvinnan gråter och berättar vad som har hänt får hon höra att hon skämmas ut sig, att hon inte borde ha så utmanade kläder på sig och vara ute så sent på kvällen.

– I filmen ser man också att män som faktiskt vill hjälpa till tvekar. De vet inte vad de ska göra i den här situationen, säger Anthony Keedi.

Viktigt att bygga förtroende

Internationellt finns ett stort intresse för ABAAD och många andra organisationer vill ha tips på hur de kan göra för att engagera män i jämställdhetsfrågor. Anthony Keedi tycker att frågan är viktig, men upplever att den ibland ställs lite förenklat.

– Vilka män försöker du nå? I vilket land? I vilken subkultur i vilket land? Vill du nå män som inte lever enligt den heterosexuella normen krävs en annan strategi än om du vill nå ut till unga män i konservativa miljöer.

Det är viktigt att veta vem som är din målgrupp, säger han.

Ibland passar det att jobba utåtriktat med musik, konst eller film. Ibland passar det bättre att jobba med små samtalsgrupper. I just stödgrupper är det viktigt att lyckas skapa trygga rum.

– Det handlar om att bygga upp ett förtroende så att människor vågar kliva ur sin bekvämlighetszon och prata om ämnen som känns svåra, säger Anthony Keedi.

Mjukare papparoll

I ABAADs pappargrupper pratar deltagarna till exempel om hur man kan uppmuntra sitt barn till att göra rätt istället för att straffa om barnet gör fel. Deltagarna gör också övningar som ska hjälpa dem att vara närvarande och tröstande gentemot sina barn.

– Många män är ovana vid den rollen. Flickor har dockor som gråter men pojkar har oftast inte det. När flickor leker med dockor skjuter pojkar med leksaksgevär. Att förändra hur du agerar som man är en process där du måste få möjlighet att

fundera både på varför du beter sig som du gör och få syn på alternativen, säger Anthony Keedi.

Han använder inte hedersbegreppet utan pratar hellre om hur patriarkatet kommer till uttryck i olika sammanhang. Risker som han ser med hedersbegreppet är att våldet kan komma att ses som ett migrantproblem istället för ett jämställdhetsproblem som angår hela samhället.

– När vi slutar använda begreppen patriarkatet och genus och börjar prata om heder gör vi det till en fråga i en subkultur, säger han.

Han tror att arbetet mot tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning måste fokusera på att få till en dialog med män om hur skadliga de traditionerna är.

– Vi borde titta närmare på framgångssagorna, det vill säga de fall där män har ändrat sig i de här frågorna. Där tror jag det finns mycket vi kan lära, säger han ●

”Fredsbevarande arbete och genusfrågor går hand i hand”

”För att lyckas måste vi anpassa insatserna efter målgruppen”

Anthony Keedi

Läs mer på abaadmena.org

SLUTORD

UNGAS RÖSTER OCH PERSPEKTIV – OVÄRDERLIGA I METOD-UTVECKLINGSARBETE

Det internationella expertmötet anordnades med syfte att samla olika erfarenheter av metoder och arbetssätt i våldsförebyggande arbete som riktar sig mot pojkar och unga män i en hederskontext. Att möjliggöra arenor för olika aktörer att mötas innebär förhoppningsvis stora framsteg i utvecklingsarbetet.

Regeringen definierar hedersrelaterat våld och förtryck genom bland annat följande skrivning:

”Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar. Våld och begränsningar i hederns namn tar sig specifika uttryck och kännetecknas bland annat av att individens intressen anses vara underordnade familjens, att individens handlingar i hög grad anses påverka hela familjens anseende och att individens sexualitet är hela familjens angelägenhet.”

”Samtal pågår” är en dokumentation från mötet med intervjuer med inbjudna aktörer. Särskilt lyfts vikten av att involvera pojkar och unga män i jämställdhetsarbetet, vilket är förenligt med ambitioner i den svenska jämställdhetspolitiken. I vissa fall uttrycks olika sätt att förstå, närma sig och använda sig av begreppet hedersrelaterat våld och förtryck.

När olika målgrupper och verksamheter möts med skilda erfarenheter av framgångsrikt arbete och utmaningar i praktiken berikas kunskapsfältet ytterligare. Olika kontexter kan komma att avgöra förutsättningarna för arbetets framgång. Innovativa metoder för informations- och påverkansarbete är ett angeläget utvecklingsområde för att nå en ung målgrupp i frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Att använda informationsvägar som är anpassade till en ung målgrupp eller ett specifikt lokalsamhälle kräver att myndigheter anpassar och riktar sin information till där målgrupperna befinner sig och är som mest aktiva. Lokalradio och religiösa samfund kan

vara exempel på sådana kanaler och arenor. Man kan också nå en specifik målgrupp genom särskilt inflytelserika personer i ett avgränsat sammanhang, som exempelvis fritidsledare eller artister som når ut till en bredare målgrupp.

Dags att uppvärdera dialogen

Dialog som verktyg belyser flera verksamheter såväl som målgruppen själva som ett framgångsrikt sätt att bedriva långsiktigt förebyggande arbete. Inbjudna experter bekräftade också att pojkar och unga män behöver inkluderas i större utsträckning i arbetet med jämställdhet, men för att detta ska bli verklighet behöver förutsättningarna för att delta i dialogbaserad verksamhet bli bättre. Förändringsarbete kräver långsiktighet och resurser vilket ofta är en utmaning i sammanhanget. Att arbeta med pojkar och unga män kräver även en anpassning av metoder till de normer som målgruppen befinner sig i, som kan komma att avgöra möjligheten att kunna delta i samtal kring maskulinitet, våld och hedersnormer. Involveringsprocesser av målgruppen i form av referensgrupper som involveras från start till slut anses därför vara av stort värde.

Inkludering och samverkan

Vikten av en fungerande samverkan mellan olika samhällsinstanser är ett utvecklingsområde där det bör finnas tydliga rutiner med ansvarsfördelning mellan olika instanser. Handlingsplaner ska tydliggöras i faktiska åtgärder om vad varje aktörs ansvar och mandat är vid exempelvis misstanke om brott. Viktiga aspekter när det kommer till ärenden som berör barn som förs utomlands mot sin vilja är det transnationella perspektivet, som i vissa fall kan innebära begränsningar i handlingsutrymme hos svenska myndigheter. Därför är det viktigt att myndigheter alltid vidtar adekvata insatser och åtgärder till stöd och skydd när barn och unga vistas i Sverige.

En inkluderande ingång i arbetet med ett tydligt rättighetsperspektiv framhölls som en framgångsfaktor i det våldsförebyggande arbetet. För att särskilt nå målgrupper som lever i en hederskontext krävs anpassning av metoder och arbetssätt. Skolan, idrottsrörelsen, föreningslivet och andra arenor där unga befinner sig behöver ytterligare integrera våldsförebyggande arbete inom sina ordinarie strukturer. Målgruppens erfarenheter och kunskap bör ingå vid implementeringsprocesser och uppföljning för att kunna säkerställa att metoder och arbetssätt går i linje med målgruppens behov.

Det krävs en omfattande kunskapsutveckling och utvärdering för att kunna avgöra vilka metoder och arbetssätt som ger effekt i ett våldsförebyggande. Det finns därför behov av forskning som fokuserar på ökad kunskap om målgruppen och vad som ger effekt i våldspreventivt arbete.

Det fortsatta arbetet

Jämställdhetsmyndigheten kommer att inhämta ytterligare lärande exempel från lokalt, nationellt och internationellt våldsförebyggande arbete. Vi kommer att utforska förutsättningarna för en organiserad stödstruktur för yrkesverksamma i arbetet med våldsförebyggande metoder på såväl universell som selektiv preventionsnivå.

Det internationella expertmötet visade på ett antal lärdomar som kommer att ligga till grund för arbetet framåt. Allra starkast belystes positiva erfarenheter om vad som sker när unga involveras från start och under hela arbetet. Arenor för involvering, pojkar och unga män som förändringsagenter, samt plattformar för informations- och påverkansarbete lyftes också som tydliga framgångsfaktorer.

Involvering av målgruppen

Det är dock viktigt att påpeka att barn och unga som förändringsagenter i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inte bär det yttersta ansvaret i ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete. Samhällets ansvar är tydligt när det gäller att exempelvis bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete. Socialnämnden besitter ett stort ansvar på kommunal nivå, särskild gällande konkret samverkan. Skolan som en central plats för barn och unga besitter stora möjligheter och skyldigheter till följd av skolans aktiva åtgärder, där arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck bör integreras tydligare.

I ett långsiktigt perspektiv kommer tidiga förebyggande insatser kunna resultera i att fler pojkar och unga män får verktyg och möjlighet att ifrågasätta, problematisera och ta avstånd från normer och värderingar kopplade till en hederskontext. Ansvaret hos samhället i såväl den akuta fasen, där individer ska erbjudas stöd och skydd, som i det förebyggande arbetet ska inte bäras av barn och unga. Den 1 januari 2020 blir barnkonventionen till svensk lag, vilket utkräver ytterligare ansvar från samhället om att tillgodose barns rätt att skyddas mot alla former av fysiskt och psykiskt våld. Barnrättsperspektivet är alltså inte längre endast ett perspektiv utan nu även lagstyrt, vilket måste kunna anpassas till olika barns situationer och behov. Inte minst gäller det barn och unga som lever i en hederskontext, vilket kräver ett utvidgat ansvar från såväl samhället i stort som från de vuxna i dess närhet. Involvering av målgruppen är däremot avgörande när arbetssätt och metoder utvecklas för att myndigheter och övriga aktörer ska kunna vara relevanta och träffsäkra i sina insatser.

SAMTAL PÅGÅR:

är Jämställdhetsmyndighetens dokumentation från det internationella expertmötet 2018 med syfte att inspirera till våldsförebyggande arbete med pojkar och unga män i en hederskontext. Innehållet i detta magasin speglar olika initiativ och arbetssätt från deltagare verksamma inom fältet i olika delar av världen. Dessa erfarenheter är en del av Jämställdhetsmyndighetens fortsatta metodutvecklingsarbete mot mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

